

նմանօրինակ վիճակի կան, բայց յաղթականք տակաւ պիտի սկըսին իրարու մէջ տարաձայնիլ. իւրաքանչիւր կողմն առաջուան պէս պիտի ջանայ բնական նաբար տարածել իր ուժը և հեղինակութիւնը Գաղղիոյ մէջ. և իւրաքանչիւր կողմնակցութիւն պիտի նախանձի և հակառակի իւր նախանձընդդէմ կողման ունեցած առաւելութեանը վրայ: Պուրպոնեանք և Օւլէանեանք պիտի նիւթեն և գործեն ընդդէմ Պոնաբարդեանց, և Պոնաբարդեանք ալ փոխադարձաբար ընդդէմ անոնց: Երեք յաղթականներն իրարու վրայ կասկածանօք պիտի նային, և իմանան պիտի թէ ըրած յաղթութիւննին փաստակար եղաւ իրենց քան թէ օգտակար:

Ըսածնիս երեւակայական գուշակութիւնք չեն. արդէն քիչ շատ հիմակուրնէ փորձով ալ ստուգուեցան: Պոնաբարդեանք զօրացան այնքան մինչև արգելուլ Օտիֆրէ Բապիէի ընտրութիւնը, որ Կայսրութեան դէմ ատենաբանութիւն մ'ըրեր էր դատապարտելով անոր բռնած ընթացքը: Բայց Պոնաբարդեանք չշատացան այսու յաղթութեամբ, և ոչ զՊ. Մայն ելումտից Պաշտօնեայ անուանելով, այլ կ'ուզեն ուրիշ Պոնաբարդեան մ'ալ քաղաքային ոստիկանութեան ընդհանուր նախագահ անուանել:

Ուրիշ կողմանէ Պուրպոնեանք ալ ուղելով իրենց կողմը զօրացնել, փութացան Շամպոր կոմսը Գաղղիա հրաւիրել. բայց Մաք Մահոն այս գործոց փաստակարութիւնն տեսնելով՝ ըսաւ յայտնապէս Պուրպոնեանց, որ եթէ իրենք Գաղղիա բերել տան Շամպոր կոմսը, ինքն ալ զԵւգինիա՝ Նաբուէոն Գի՝ այրին բերել կու տայ:

Եթէ այս տարաձայնութիւններն զօրանալու ըլլան, շատ կը դժուարանայ Մաք Մահոնի գործը: Թիէրի երկու տարուան նախագահութեան ժամանակ գլխաւոր ջանքն եղաւ ՚ի հաւասարութեան պահել զՄիապետականս և զՀանրապետականս: Իսկ հիմա Մաք Մահոնի ջանքն պիտի ըլլայ ՚ի հաւա-

սարութեան պահել երեք միապետական կողմնակցութիւններն. ուստի այս պարագայիս մէջ շատ աւելի դժուարին է Մաք Մահոնի գործը, ինչպէս և ինքն թիէր խոստովանեցաւ առթի մը մէջ:

Բայց Մաք Մահոնի միակ ապաստանաբանը և յոյսը բանակն է, և անով կը յուսայ միայն պահել ՚ի խաղաղութեան զԳաղղիա: Իւրաքանչիւր կողմնակցութիւնք աղէկ կ'ըմբռնեն որ անխոհեմ գործողութիւն մը կրնայ իրենց մահացու ըլլալ. և թէ հիմա Հանրապետութեան նախագահը բանակին սիրելի զօրապետն ըլլալով՝ շատ վտանգաւոր է կիրքերը գրգռելը և խռովութիւն մը յարուցանելը: Եւ ամենևին տարակոյս չկայ որ Մաք Մահոն պէտք եղած ժամանակ պիտի գործածէ բանակին առ ինքն ունեցած սէրը: Արդէն առ բանակն ըրած մէկ յայտարարութեանը մէջ աւելի ևս զօրացուց զինուորաց իրեն վրայ ունեցած սէրը, ցուցնելով թէ ինչպէս մեծ պատիւ է բանակին Ազգային Ժողովոյն այսպիսի մեծ պատուով իրենց զօրապետը պատուելը: Եւ իրենց առ Մաք Մահոն ըրած մեծ ծափահարութիւններն կը ցուցնեն թէ ինչպէս կը զգան իրենց զօրապետին եղած մեծ պատիւն, և թէ պատրաստ են պէտք եղած ժամանակ հաւատարմութեամբ ծառայել իրենց զօրապետին և նապաստամատոյց ըլլալ Գաղղիոյ խաղաղութեանը և երջանկութեանը:

ՆԱԽԱԳԱՀՔ ԱՒՍՏՐԻՈ-ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՐԱՆԻՆ

Եթէ այս օրուան օրս Հունգարիոյ այն համբաւաւոր զիւցազուներն որ հայրենեաց սիրոյն ողջակէզ եղած զոհեցին իրենց կեանքը ահաւոր կախաղանաց վրայ, յառնէին ՚ի կեանս, թօթափելով և քակելով այն քստմիտելի կապն, որով պնդեցան կախաղանաց վրայ իրենց վիզերն, և տեսնային Հունգարիոյ

Պետութեան վերահաստատութիւնն իրեն առաջին կարգերովն, ազգային ժողովովն, օրէնքներովն և պաշտօնեաներովն, և մինչև իսկ 1848 տարւոյն Սահմանադրութեան վերանորոգութեամբն, որոյ վերայ խօսիլն և վայն արդարացի պահանջում ընելն՝ ամենայն Հունգարացւոյ մահացու յանցանք մը համարուած էր, եթէ կ'ըսեմ կարենային տեսնել այն դիւցազունքն այս ամեն բանն, անշուշտ զարմանալով մը պիտի հարցընէին ինքնիրենց՝ թէ արդեօք յառաջ քան այս փառաց արեգակը ծագելու քանի անգամ աղէտից արեգակն ծագեցաւ իրենց սիրելի հայրենեաց վերայ:

Այն դիւցազուններն իբրև արձան անմոռանալի կանգնեալ 'ի մէջ պատմութեան, դարուց 'ի դարս իրենց օրինակաւն պիտի ուսուցանեն աշխարհի, թէ որչափ անգութ և անողորմ կոտորածիւ ողողեցաւ Հունգարիա, և թէ որքան ծանրագին գնեց այն ազատութիւնն որով կը պարծի այսօր:

Ժողովրդեան մը մէջ երբ կը զարթնու ազգայնութեան հոգին և ազատութեան ու անկախութեան սէրը, կանուխ կամ անագան, բազում կամ սակաւ արեան հեղմամբ, պէտք է որ նոյն ազատութիւնը ձեռք բերէ: Կը պատերազմի մտօք, ձեռամբ, զինուք և արեամբ, կ'ընկճի և կ'ողորմեւանայ, բայց կը գտնայ վերջապէս իրեն փրկիչն և ազատիչն:

Հունգարիա ունեցաւ իրեն կտրիճ նահատակներն, որոնք արեամբ չափ իրենց հայրենեաց ազատութեան և բարօրութեան համար վաստակեցան, որոց մէջ կըրնայ դասակարգիլ և Յուլիոս Անտրաշի կոմսը, որ թէպէտ ոչ զինուք և արեամբ՝ այլ մտօք շատ աշխատեցաւ և կ'աշխատի նոյն վախճանին հասնելու համար:

Անտրաշի կոմսը ծնաւ յամին 1823 երևելի և ճոխ ընտանեացմէ, որուն ծագումը 'ի վեր կ'ելլայ մինչև յութերորդ դար: Իր հայրը Կարոլոս Անտրաշի այն գլխաւոր անձիւքներէն էր, որ ընդդի-

մացան երկար ժամանակ Աւստրիոյ ջանիցը, որ կ'ուզէր բառնալ Հունգարիոյ Պետութեան հին սահմանադրութիւնը: Բաց ասկէց, մատենագրական գրիչ և մեծ յարում ունէր գեղարուեստից և առաւելապէս երաժշտութեան և նկարչութեան, և Հունգարիոյ գիտութեանց ճեմարանին երևելի անդամներէն մէկն էր:

Իսկ Յուլիոս Անտրաշի իր որդին մանկական հասակէն ինքն զինքն քաղաքագիտական ուսման տուաւ: Դեռ հագիւ քսան և չորս տարուան էր, Զեմլին քաղաքը զինքը իբրև իրեն ներկայացուցիչ ընտրեց Նուիրակաց ժողովոյն մէջ, ուր իր նուիրակի պաշտօնիւն, գործակից եղաւ 1848 տարւոյն Սահմանադրութեան յօրինմանը: Ետքը քիչ ժամանակէն դեսպան ղրկուեցաւ 'ի Կոստանդնուպօլիս, ուր կրցաւ իր փախըստական հայրենակցացը՝ որ ամեն կողմանէ կը հալածուէին, մարդասիրական ապաստանարան մը հայթայթել: Բայց իրեն այս ատեններս Կոստանդնուպօլիս գտնուիլն ոչ միայն իր հայրենակցաց, այլ նոյն իսկ իր անձին օգտակար եղաւ, ինչու որ աւստրիացի զօրավարներէ կազմեալ պատերազմական ժողովը, այլոց հետ զինքն ալ 'ի մահ դատապարտեց իբրև ապստամբիչ և խռովարար ժողովրդեան, և իրեն դէմքն ալ կախեցին կախաղանին վրայէն, որ արդէն ներկեալ էր այնքան դիւցազանց արեամբ: Բայց Օսմանեան Պետութիւնը մերժեց Աւստրիոյ վատ խնդիրքը, որ կ'ուզէր որ իրեն յանձնուի հայրենեաց ազատութեան սիրով բորբոքեալ այն ազնուական և աստ անդ ցրուած դիւցազունքը, որպէս զի անոնց կեանքն ալ վերցունելով, ապահովէ իւր Պետութիւնը: Եւ յայսմ մասին Օսմանեան Պետութիւնը մեծ գովութեան արժանի է, վասն զի տեսնելով Անտրաշի կոմսին մեծ հանճարը, և գուշակելով թերևս իր հայրենեաց ընելիք մեծամեծ օգուտներն՝ ազատեց զինքը 'ի մահուանէ:

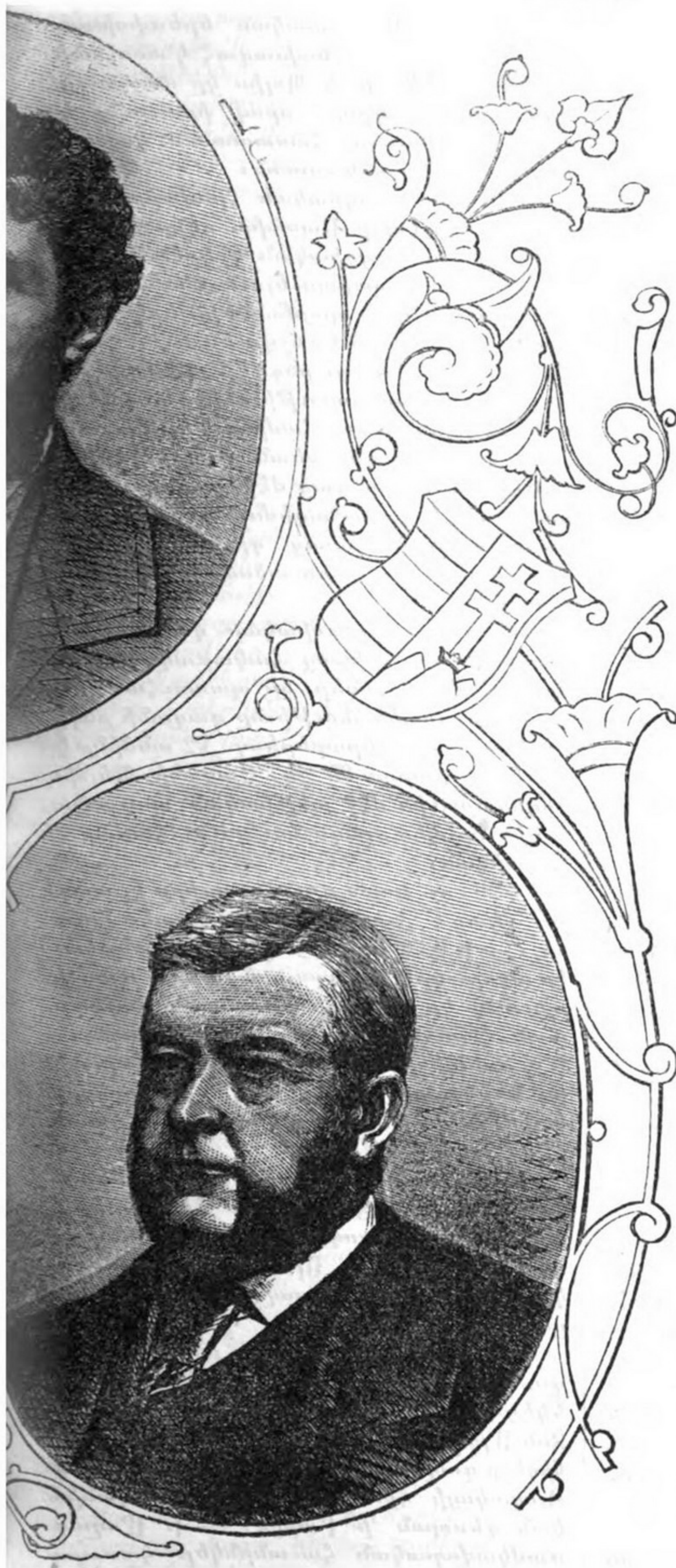
Սակայն Անտրաշի կոմսը փախստա-

կանաց կեանքը ապահովելէն ետքը, իր կենաց աւելի ապահովութեանը համար լոնտրա գնաց, ուր կեցաւ երկար ատեն. բայց գործերն կարգի դրուելէն ետքը դարձաւ նորէն ՚ի հայրենիս իւր յամին 1856: 1860ին դարձեալ Զեմլինի նուիրակութեան պաշտօնն յանձն առաւ, և յամին 1866 Աւագածողովոյն մէջ փոխանորդ նախագահի անուանեցաւ Նուիրակաց ժողովոյն, ուր յայտնեց թէ պատրաստ է պաշտպանելու աւստրիական միապետութիւնը, միայն այս երկու պայմաններով. Ա. Անթերի պահպանութիւն 1848 ամին սահմանադրութեան. Բ. Ազատական սահմանադրութիւն՝ նոյնպէս և կայսրութեան միւս մասերը կազմող երկիրներու: Եւ իր այս առաջարկութեամբն կը գրգռէր ոչ միայն Հունգարիոյ անկախութեան, այլ և Աւստրիոյ սահմանադրական դատը:

Բայց վերջապէս յամին 1868 յետ երկար ժամանակաց խռովութեանց և շփոթութեանց ստիպուեցաւ կայսրը հրովարտակամը վերանորոգել 1848 ամին սահմանադրութիւնը և հաստատել Հունգարիոյ համար առանձին պաշտօնարան մը: Այսպէս ընելով կատարեց թէպէտ ոչ ամբողջապէս՝ այլ գէթ ըստ մասին Հունգարացի ժողովրդեան կամքը, որով և դադրեցաւ վրդովմունքն և վերցաւ յուզմանց առիթն:

Պայտդ երբոր հրաժարեցաւ պաշտօնէն և գնաց դեսպան ՚ի լոնտրա, յամին 1871 նոյեմբերի 14ին՝ կայսերական հրամանաւ Անտրաշի կոմսը անցաւ իրեն տեղը, և անուանեցաւ Պաշտօնեայ արտաքին գործոց. և մի և նոյն ժամանակ Աստուրիոս Ավերսպէրկ եղաւ նախագահ չիւլէիդեան պաշտօնարանին, և ՚ի

Բէշդ՝ կոմսն Լոնիայ անուանեցաւ
առաջին պաշտօնեայ Հունգարա-
կան Պետութեան :

Իշխանն Ատուրիոս Ավէրսպէրկ
ծնաւ յամին 1821 յուլիսի 21 .
երբոր օրէնսդիտութեան սւսումը
աւարտեց , զինուորական պաշ-
տաման մէջ մտաւ , և իր յաջո-
ղութեամբն յառաջելով մէկէն ,
թնդանօթաձիգ զօրաց հարիւ-
րապետ եղաւ , և քիչ ատենէն
հազարապետ . բայց ինքը չուզե-
լով շարունակել զինուորական
կեանքն , հրաժարեցաւ :

Իր բուն գործունեայ քաղաքա-
գիտական կեանքը 1867ին սկը-
սաւ , երբ նուիրակ ընտրուեցաւ
Պոհեմիոյ Աւագաժողովոյն : Բայց
քանի մ'ամիս ետքը , կայսրը
զինքը Ֆէլտ—Մարաշխատ ա-
նուանեց Պոհեմիոյ . և նոյն պաշ-
տօնին առիթ ունեցաւ երեք
տարի Պոհեմիոյ Աւագաժողովոյն
խնդիրներն կարգի դնելու : Հիմա
Ավէրսպէրկի պաշտօնն է պաշտ-
պանել արութեամբ և խոհեմու-
թեամբ Աւստրիոյ ազատական
կարգադրութիւնքն ընդդէմ ա-
մենայն հակառակութեանց և
ընդդիմութեանց :

Իսկ կոմսն Մէլքիօրէ Լոնիայ
ծնաւ յամին 1822 , փետրուարի
6 , և 1839ին , տասնեօթն տա-
րուան , օրէնսդիտութեան դափ-
նեպսակաւ պսակեցաւ : Իսկ յա-
մին 1843 դեռ քսանամեայ հա-
սակին մէջ , իր կարգէ դուրս
ճարտարխօսութեան հանճարոյն
շնորհիւր , նուիրակ ընտրուեցաւ
Հունգարիոյ խորհրդարանին , և
փայլեցաւ մէկէն իր եռանդուն և
զօրաւոր ատենախօսութիւննե-
րովն : 26 տարուան էր երբ ատե-
նադպիր ընտրուեցաւ ելուամոից
Պաշտօնարանին :

Այս ատեններս պատերազմ
կը յուզէր ընդդէմ Աւստրիոյ ,
բայց Հունգարիոյ գործոց անյա-

ջող ելքը, և վերջապէս պարտութիւնը, ստիպեցին զլոնիայ ուրիշ երեւի անձանց պէս առ ժամանակ մի հեռանալ 'ի հայրենեաց: Ինքը այլևայլ գիրքեր շարագրեց մատակարարութեան և քաղաքական տնտեսութեան վրայ: Յամին 1850 իր հայրենիքը դառնալով, իսկըզբան առանձնացեալ կենաց տուաւ ինքզինքն պարապելով իր ուսմանցը. ապա մեծաւ գործունէութեւն ձեռք զարկաւ ապահովագրութեան ընկերութիւններ հաստատելու, երկաթուղիներ շինելու, և բարեկարգութիւն մտցնելու յարգունիս գրաւեալ ընչից մատակարարութեան մէջ: Լոնիայ իր նուիրակի պաշտօնին շատ ջանաց բարւոքելու եւ ուսմանից վիճակը, մինչև պաշտօնեայ ևս անուանեցաւ ելումտից. բայց ներկայապէս նախագահ է Հունգարիոյ պաշտօնարանին:

ԵՌԱՄՍԵԱՅ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԵԼԻ ԴԻՊՈՒԱԾՈՅ

ՄԱՐՏ 16. — Ոստունայ դուքսը յանձն կ'առնու սպանիական մասնաժողովոյն նախագահ ըլլալ 'ի վիեննա: — Կը լսուի թէ Խառնազգայնոց ջուլիւր մը կայ 'ի Քաղալոնիա:

— 17. — Մեծ միդիկ Իռլանտացւոց 'ի Հայտ Բարք, Ֆէնիան բանտարկելոց ազատութեանն համար: — Ռէմիւզա երիցս ծափահարուելով Գերմանիոյ հետ եղած դաշնագրութեան աւարտիլը կը ծանուցանէ:

— 18. — Անգղիական լրագիրք կը գովեն զթիէր արտահանութիւնը դաշնագրելուն համար: — Ի Պեռլին նուիրակաց Գահլիճը կը հաւանի եկեղեցական պատժոց: — Ռաբ փոխանորդը կ'ելլէ 'ի Սգրազպուրկէ: — Պէռնայի մարզական վարչութիւնը կ'առաջարկէ գահընկէց ընել քաղաքական իշխանութենէ ապստամբող 27 ծխատէրներ: — Գաղղիական ժողովարանը կը հաւանի Ռուսիոյ հետ թղթատարութեան համար խորհրդակցիլ:

— 19. — Սանդա Քրուզ Կարոլոսեան աւագերէցը 'ի վէրս երկու անձինք հրացան հարուածով սպաննել կու տայ:

— 20. — Արմատական երեսփոխանն Սալմէրոն Քորդէսի նախագահ կ'անուանի: — ԻկնադիէՖ 'ի Կ. Պօլիս կը ստորագրէ այն պաշտօնագրոյն՝ որով իրաւունք կը շնորհուի Ռուսաց հաստատուն կալուած ստանալու 'ի Տաճկաստան:

— 21. — Գաղղիական հրովարտակ մը կ'արգելու դէպ 'ի Սպանիա դէնք զրկելը:

— 22. — Գաղղիական երկրէն Գերմանական զօրաց պարպուելուն համար եղած դաշնագրութեան պայմանները երկու կողմանէ փոփոխակի կը ճշդուին:

— 23. — Ռուսը ընդդէմ Խիվայի արշաւելու պատրաստութիւննին կը լմնցընեն, և զօրագունդք ճամբայ կ'ելլեն:

— 24. — Կարոլոսեան ջուլիւրք Լէրիտա և Կէրոնա նահանգաց մէջ քաղաքային շինութեան և յառաջագիւծութեան վերաբերեալ պաշտօնակալաց դիւանները կ'այրեն, և հրացան հարուածովք գերինները կը սպաննեն:

— 25. — Բրուսիական վարչութիւնը քաղաքական օրինաց հակառակող քանի մը եկեղեցականներ կը պատուհասէ: — Բարիզու ոստիկանութիւնը գաղտնի ընկերութեան մը վերաբերեալ 12 անձինք կը բռնէ: — Հարցումն Եղ. Օրպանի Պելճիոյ ժողովարանին մէջ պելճիական պաշտօնակալին ինչպէս ընդունուելուն համար 'ի վատիկան:

— 26. — Կոյուս ոռու օրագիրը կը պնդէ թէ պէտք է պիտիւ բովանդակապէս նուաճել: — Ի Կ. Պօլիս Խտալիոյ պաշտօնակալը կը ստորագրէ այն պաշտօնագրոյն որով իրաւունք կը շնորհուի օտարաց 'ի Տաճկաստան հաստատուն կալուած ստանալու: — Մոյ երեսփոխանը վէրսայլի ժողովարանին կը ներկայացընէ վէրսայլի քաղաքական կարգաւորութեանց պաշտաման վերաբերեալ տեղեկութիւնը:

— 27. — Պէռնսդորֆ կոմսը կը մեռնի: — Կը լսուի թէ Տոն Քարլոս հրաժարեր է, որդւոյն անցընելով ժառանգութեան իրաւունքը: — Աւագը Սիւէգի ջրանցքին մէջ կ'արգելուն ինտիս Խտալիական շոգենաւուն ընթացքը:

— 28. — Կարոլոսեանք քարանաւթ կը գործածեն ընդդէմ դրանց և պատուհանից եկեղեցւոյն Ս. Եւտալտեսայ 'ի Ռիբոլի: Տոն Ալփոնսոս 'ի Ռիբոլի կը մտնէ: — Մօնիդէօր գաղղիական օրագիրը կը հաստատէ Ոլոզակայի հրաժարումն իբրեւ սպանիական դեսպան 'ի Բարիզ: — Ի Մալակա ռամկավարական հաւանընկեր հասարակապետութիւն կը հրատարակուի:

— 29. — Ի Մարսիլիա Կազէյ տիս Միտի